

วิเคราะห้วางแผน

(บทนี้หรืออธิบายว่า 'มรรควิธีแห่งการใช้กองทัพ ถือว่าการวิเคราะห์วางแผนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก' ก่อนที่จะใช้กองทัพดำเนินการสงคราม ผู้บัญชาการต้องสำรวจค้นคว้าวิเคราะห์เงื่อนไขภววิสัยที่จะมีผลต่อการแพ้ชนะอย่างละเอียดรอบด้าน หลังจากนั้นจึงวางแผนงานโครงการให้แจ่มชัดแล้วถึงจะเคลื่อนทัพ ทำเช่นนี้จึงจะมีหลักประกันว่าจะได้รับชัยชนะ)

มรรควิธีแห่งการใช้กองทัพถือว่าการวิเคราะห์วางแผนมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เมื่อยังไม่เปิดสงคราม จึงตรวจสอบความปรีชาความโง่เขลาของขุนพล ความเข้มแข็งความอ่อนด้อยของข้าศึก จำนวนไพร่พลมากน้อย ชัยภูมิ คับขันอันตรายยากง่าย เสบียงอาหารสมบุรณ์ขาดแคลน วิเคราะห์วางแผนในสิ่งเหล่านี้ แจ่มแจ้งแล้วถึงค่อยเคลื่อนทัพ เช่นนี้มีมีดอกที่จะไม่ชนะ พิชัยสงครามขุนพลกล่าวว่า : **ศึกษาค้นคว้าศัตรู สร้างแผนกลบายเอาชนะ วิเคราะห์ศึกษาชัยภูมิมิระยะทางเดินทัพ เหล่านี้จึงเป็นมรรควิธีของขุนพลผู้เลิศยุทธ์**

ในยุคราชวงศ์ฮั่นตอนปลาย ครึ่งพระเจ้าเล่าปี่ยังอยู่ที่เมืองซงหยง (ในเกงจิ๋ว) พระเจ้าเล่าปี่ไปคารวะขอแผนยุทธศาสตร์จากจูกัดเหลียงถึงสามครั้ง สุดท้ายจูกัดเหลียงจึงกล่าววิเคราะห์วางแผนให้ฟังว่า

“นับแต่ตั้งโต๊ะก่อเหตุขึ้นแล้ว เหล่าขุนศึกผู้กล้าหาญทั้งหลาย

ଅଗ୍ରମଣି

ขงเบ้งมีเสวาทะห์แผนขุทศตาศตริให้ใส่่าปีฟง

ต่างตั้งตัวเป็นใหญ่มากมายมีอาจนับสิ้น ต่างแย่งต่างชิงดินแดนกันและกัน ฝ่ายโจโฉกับอ้วนเสี้ยวเมื่อเปรียบเทียบกับกันแล้ว โจโฉอ่อนด้อยกว่าทั้งชื่อเสียงและจำนวนไพร่พล แต่ทว่าโจโฉกลับเอาชนะอ้วนเสี้ยวได้ โจโฉเปลี่ยนจากอ่อนด้อยเป็นเข้มแข็งเกรียงไกร นี่มีใช้สักแต่อาศัยกาลโอกาสและจังหวะชะตา หากอาศัยปัญญามนุษย์รังสรรค์ขึ้น ขณะนี้โจโฉมีเพียงมีกำลังพลมากกว่าล้านคนเท่านั้น หากเขายังสามารถอ้างพระบรมราชโองการฮ่องเต้บีบบังคับขุนศึกเจ้าครองนครต่างๆ ได้ด้วย ท่านยังมีบังคับควรเข้าปะทะคมกับโจโฉ

ฝ่ายซุนกวนนั้นแล้ว เขาก็ยึดได้กั๋งตั้ง ตั้งมั่นมาถึงสามชั่วคนแล้ว ชัยภูมิที่มั่นก็เขาคือ อาณาประชาราษฎร์ก็จงรักภักดี ทั้งยังมีกำลังปราชญ์ผู้ปรีชารองรับหนุนช่วย ท่านควรเอาเป็นพันธมิตร ไม่ควรคิดปราบเขา

อันมณฑลเกงจิ๋วนี้ ด้านเหนือถึงแม่น้ำฮั่นแม่น้ำโก ด้านใต้ถึงแคว้นลำไห่ ด้านตะวันออกต่อถึงแคว้นง่อ แคว้นห้วยเซ ด้านตะวันตกต่อเนื่องกับแคว้นปาแคว้นจ๊ก ที่นี่คือชัยภูมิยุทธศาสตร์สำคัญ ยามนี้เจ้าผู้ปกครอง (เล่าเปียว) จักรักษาไว้มิได้เป็นแมนมั่น นับว่าสวรรค์เป็นใจช่วยท่านขุนพลแล้ว ท่านจะมีคิดมุ่งหมายยึดเอาเกงจิ๋วบ้างเลยหรือ

ส่วนเอ็กจิ๋วนั้นแล้ว ก็เป็นชัยภูมิดินกหนา มีพื้นที่กว้างใหญ่อุดมสมบูรณ์ จนกล่าวขานกันว่าเป็นแดนสวรรค์ เมื่อครั้งพระเจ้าฮั่นโกโจท่านก็ได้ใช้ที่นี่เป็นฐานสร้างตัวจนได้ครองบัลลังก์ฮ่องเต้ในที่สุด บัดนี้เล่าเจี้ยงเป็นคนฉลาดเฉลียวอ่อนแอ ข้ามีเตียวฟ่ายคุมคามอยู่ทางเหนือ เช่นนี้แม้ว่าก๊กจะอุดมสมบูรณ์พลเมืองก็มากมาย แต่ในเมื่อเจ้ามิได้ทำนุบำรุงดูแลไพร่บ้านพลเมือง บัณฑิตผู้ปรีชาสามารถทั้งหลายจึงต่างคิดแสวงหาเจ้าผู้ทรงธรรมปรีชา

ท่านขุนพลเองเป็นเชื้อพระวงศ์ผู้รักษาสัจจะคุณธรรมจนมีชื่อเสียงขจรขยายไปทั้งสี่สมุทร พึงชักนำเกลี้ยกล่อมซุบเลี้ยงเหล่าวีรบุรุษผู้กล้าให้มาก ออกแสวงหาปราชญ์ผู้ปรีชาประหนึ่งกำลังอดอยากหิวโหย

เมื่อยึดได้เกงจิ๋วและเอ็กจิ๋วสองมณฑลแล้ว จงเสริมป้อมคูร์ักษาต่านที่เป็นชัยภูมิตบขันอันตราย ทำไมตรีกับเผ่าหยงทางภาคตะวันตก การรบ

เส้าเป่

เกลี้ยกล่อมเผ่าอู๋เผ่าอวด (เยว) ทางภาคใต้ ต่อภายนอกจึงเป็นพันธมิตรกับ
ซุนกวน ต่อภายในจึงเร่งปฏิรูปปรับปรุงการปกครอง กระทั่งใต้ฟ้านี้มีแปรเปลี่ยน
จึงให้ขุนพลผู้เลิศยุทธ์นำกองทัพเก่งจ้าวรุกสู่เมืองลำหยงและลกเอี้ยง ส่วนตัว
ท่านจงนำกองทัพเอ็กจ้าวรุกสู่แดนจินชว่น ถึงตอนนั้น มีหรือชาวบ้านจะไม่ถือ
ถาดอาหารหิ้วบ้านสุราออกต้อนรับท่านขุนพล

หาก मैंนทำได้เช่นว่า ภารกิจพันฟูราชวงศ์ฮั่น ตั้งตนเป็นเจ้า ย่อมบรรลุล
สำเร็จเป็นมั่นคง”

เล่าปี่ฟังแล้วกล่าวว่า ‘ดีนัก’ และผลภายหลังก็เป็นไปตามที่วิเคราะห์
วางแผนไว้

วิจารณ์

แน่นอนว่าในการศึกสงคราม หลักประกันแห่งชัยชนะล้วนอยู่ที่การวิเคราะห์วางแผนอย่างเยี่ยมยุทธ์ สิ่งนี้คงไม่อาจมีใครปฏิเสธได้ แต่จงอย่าลืมนว่าการวิเคราะห์วางแผนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานข้อมูลข่าวกรองที่เรามีอยู่ แผนงานโครงการจะผิดหรือถูก จะประสบชัยชนะหรืออวตวาย ย่อมขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวกรองอีกชั้นหนึ่ง

ตัวทฤษฎีพิชัยสงครามในบทนี้คัดมาจาก ‘พิชัยสงครามซุนวู’ บรรพ ‘ลักษณะพื้นภูมิ’ มีเนื้อความดังนี้ “อันลักษณะพื้นภูมิเป็นเพียงสิ่งหนุนช่วยในการศึกเท่านั้น การศึกษาค้นคว้าศัตรู การสร้างแผนกลยุทธ์ การวิเคราะห์ศึกษาชัยภูมิระยะทางเดินทัพ เหล่านี้จึงเป็นมรรควิถีของขุนพลผู้เลิศยุทธ์”

ตัวอย่างประกอบหัวข้อนี้ ยกเอาการวิเคราะห์วางแผนของจูกัดเหลียง ขงเบ้งแห่งเซามังกรซุ่มขึ้นมาเป็นแบบอย่าง เนื้อความตอนนี้คัดมาจากจดหมายเหตุประวัติศาสตร์ ‘ซานกั๋วจื้อ’ ของเฉินเส้า (ตันซิว) ซึ่งในนิยายสามก๊กของหลัวกั๋วฉงก็ได้คัดไปใส่ไว้อย่างสมบูรณ์เช่นกัน ในฉบับแปลของเจ้าพระยาพระคลังก็มีอยู่ในตอนที่ ๓๓ แต่เนื้อความไม่สมบูรณ์ดังต้นฉบับ

ความจริงเนื้อความตอนนี้เป็นจุดสำคัญยิ่งของเรื่องสามก๊กทีเดียว ถ้าเราอ่านแล้วจับใจความ ภูมิวิญญาณของคำวิเคราะห์วางแผนของขงเบ้งได้

จะช่วยให้เรามองการศึกสงครามในสามก๊กได้อย่างโปร่งแจ่มชัดขึ้น

ถึงตอนนี้นี่ท่านคงนึกอยากอ่านเนื้อความในฉบับเจ้าพระยาพระคลังขึ้นมาบ้างแล้ว เพื่อประหยัดเวลาของท่าน ไม่ต้องลุกไปพลิกหาอีก ขออนุญาตคัดข้อความจากฉบับเจ้าพระยาพระคลังมาลงยาวหน่อย ดังนี้

“ขงเบ้งจึงตอบว่า อันแผ่นดินเกิดจลาจลตราบเท่าทุกวันนี้ ก็เพราะตั้งโตะนั้นเป็นต้น ฝ่ายโจโฉเล่าที่ช่องสุมทหารทั้งปวงแล้วยกไปกำจัดอ้วนเสี้ยวได้นั้น ไซ้ว่าจะสำเร็จด้วยกำลังทหารมากก็หาไม่ ทหารโจโฉน้อยกว่าทหารอ้วนเสี้ยวอีก แลอาจสามารถทำการใหญ่หลวงสำเร็จได้ ทั้งนี้ก็เพราะปัญญาแลความคิดของตัว ถึงมาตราว่าโจโฉเป็นคนขี้ขี้มิได้มีความกตัญญูต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้คิดอ่านทำการหาบช้ำถึงเพียงนี้แล้วก็ดี ก็ยากที่จะกำจัดโจโฉได้อย่าง

ฝ่ายซุนกวนอันเป็นเจ้าเมืองกังตั้งเล่า ถึงจะมีกำลังน้อยก็เสมือนมีกำลังมาก ด้วยอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงรักใคร่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ท่านอย่าฟังประมาทแก่ซุนกวน ควรที่ระรักใคร่เป็นไมตรีต่อกัน อันเมืองเกงจิวนั้นเล่าก็เป็นเมืองหน้าศึก เหมือนศัตรูมีอยู่รอบทั้งสี่ด้าน ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาสามารถก็จะรักษาได้ แลเมืองนั้นหากไปก็จะได้แก่ท่าน แลเมืองเสฉวนเล่าก็เป็นหัวเมืองใหญ่ มั่งคั่งไปด้วยทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก แลครั้งพระเจ้าฮั่นโกโจก็ตั้งตัวได้ในเมืองนั้นก่อน บัดนี้เล่าเจี้ยงเจ้าเมืองเสฉวนก็เป็นคนโลเลอยู่หาแน่นอนไม่แล้วก็มีใต้อาริรอบคอบที่จะปลุกเลี้ยงทหาร ถึงจะมีสมบัติตั้งเมืองฟ้าก็นับวันจะสาบสูญ บัดนี้ทหารทั้งปวงก็คอยที่จะเอาใจออกห่างอยู่ ตัวท่านก็เป็นเชื้อพระวงศ์พระเจ้าเหี้ยนเต้ แล้วประกอบไปด้วยสติปัญญาอันรอบคอบ ถ้าจะคิดเอาเมืองเกงจิวแล้วเมืองเสฉวนก็จะได้โดยง่าย แต่หาว่าได้แล้วจงทำไมตรีให้รอบคอบต่อหัวเมืองทั้งปวง อันซุนกวนนั้นก็จะได้เป็นที่พึ่งของท่านต่อไปจะได้ตั้งทำนุบำรุงทหารให้พร้อมมูล ถ้าเห็นแผ่นดินระส่ำระสายแล้วเมื่อใดก็จะได้คิดอ่านทำการสืบไปได้สะดวก ฝ่ายอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงก็จะมีใจรักใคร่ท่านเป็นอันมาก ซึ่งท่านมีความปรารถนาจะให้ช่วยทำนุบำรุงนั้น ข้าพเจ้าก็สั่งสอนให้ได้ตามสติปัญญาแต่เพียงนี้ แม้ท่านมีความมอธสำหรับกระทำตามถ้อยคำของข้าพเจ้าก็จะสำเร็จความปรารถนา

ขงเบ้งสนทนากับเล่าปี่ตั้งนั้นแล้ว ก็เรียกให้เด็กหีบแผ่นที่ตำบลเมืองเสฉวนอันมีหัวเมืองขึ้นห้าสิบหัวเมืองมาชวนให้ดู แล้วขงเบ้งจึงว่า ถ้าท่านมีความอุตสาหะพยายามคิดอ่านทำการได้เมืองเสฉวนนั้นแล้ว ก็จะได้เป็นใหญ่สมความปรารถนา เล่าปี่ได้ฟังขงเบ้งบอกดังนั้นจึงว่า ซึ่งท่านมีความเมตตาสั่งสอน แนะนำให้ ข้าพเจ้ามีความยินดีนัก สว่างในดวงใจดูว่าพระอาทิตย์มีปริมณฑลอันปราศจากเมฆ ส่องสว่างไปทั่วโลก แต่หัวเมืองเสฉวนแลเมืองเกงจิวนั้นก็เหมือนหนึ่งชบถต่อแผ่นดิน ดังคนหาความกตัญญูมิได้

ขงเบ้งจึงว่า ท่านว่าทั้งนี้ก็ชอบอยู่ แต่เราพิเคราะห์เห็นว่าเล่าเปียวคนนี้อายุจะไม่ยี่ดียวสิบไป ฝ่ายเล่าเจียงนั้นเล่า ก็เป็นคนโลเลหามั่นคงไม่ทั้งอาณาประชาราษฎร์ก็มิได้รักใคร่ ถึงว่าท่านมีความกตัญญูต่อพระเจ้าเหี้ยนเต้ มิได้คิดจะทำร้ายคนทั้งสองนี้ก็ดี นานไปก็จักเกิดอันตรายเอง เมืองทั้งสองนี้ก็จะได้แก่ท่านเป็นมั่นคง

แลขงเบ้งว่ากล่าวทั้งนี้เหตุพิเคราะห์เห็นโดยตำราว่า ต่อไปภายหลังเล่าปี่จะได้เป็นใหญ่อยู่ก๊กหนึ่ง โจโฉก็ก๊กหนึ่ง ซุนกวนก็ก๊กหนึ่ง เป็นสามก๊กจะนี้แลบรรดาคนจีนทั้งปวงจึงพากันนับถือขงเบ้ง ว่ามีปัญญารู้ตำราดูตลอดไปถึงกาลภายหลัง เป็นที่สรรเสริญมาตราบเท่าทุกวันนี้

จากหลักฐานข้อเขียนเท่าที่เรามีอยู่ คือจดหมายเหตุประวัติศาสตร์ 'ซานกั๋วจิว' (นิยาย 'ซานกั๋วเหยียนอี่' เราจะไม่ใช่เพราะมันคือนิยาย) ต้องยอมรับว่าในกระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์วางแผนการนั้น ไม่มีบันทึกแสดงถึงคำวิเคราะห์วางแผนของผู้อื่นใดเทียบได้เท่าเทียมขงเบ้งเลย การวิเคราะห์ของขงเบ้งครั้งนี้ทำได้อย่างเป็นระบบและลึกซึ้งรอบด้านดีมาก แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าขงเบ้งเก่งกาจปราดเปรื่องอยู่เพียงผู้เดียวเท่านั้น เพราะเมื่อดูจากยุทธการต่างๆ แล้ว มันสะท้อนให้เห็นว่า ทั้งจิวอี้และโจโฉต่างก็มองเห็นความสำคัญของเกงจิวและเอ๊กจิวเช่นกัน เพียงแต่ว่าในจดหมายเหตุทางประวัติศาสตร์ไม่มีคำกล่าววิเคราะห์ของผู้อื่นบันทึกไว้ละเอียดเท่ากับของขงเบ้ง

หลักประกันแห่งชัยชนะ
ล้วนอยู่ที่การวิเคราะห์
วางแผนอย่างเยี่ยมยุทธ์

ปีศ๓๗๕เหนือ๓๗๕หมวย

(บทนี้อธิบายถึงการใช้อุทธรณ์ที่พิสดารเหนือความคาดหมาย เสนอให้ใช้กลอุทธรณ์ทำที่จะเข้าตีทางด้านหนึ่งแต่แล้วกลับเข้าโจมตีอีกทางหนึ่ง ทำให้ศัตรูมิได้เตรียมระวังป้องกัน)

คำว่า ‘พิสดาร’ ในความหมายทางพิชัยสงครามก็คือ โจมตีจุดที่นอกเหนือความคาดหมาย โจมตีจุดที่ศัตรูมิได้ระวังป้องกันเมื่อเปิดสงครามกับข้าศึก จงทำที่จะบุกด้านหน้าแต่เข้าตีด้านหลัง จะบุกด้านตะวันออกแต่เข้าตีด้านตะวันตก จงทำให้ศัตรูคาดเดาแผนการของเราไม่ถูก มิรู้จะจัดวางกำลังป้องกันเราอย่างไร ทำเช่นนี้ได้เราจักประสบชัยชนะ พิชัยสงครามซุนวูกล่าวว่า : *เมื่อเห็นจุดอ่อนเพราะของศัตรู เราต้องใช้กลอุทธรณ์พิสดารโจมตี*

ในยุครสามก๊ก จิงหยวนศกปีที่สี่ (ค.ศ. ๒๖๓) พระเจ้าโจฮวนส่งกองทัพไปปราบจ๊กก๊กโดยให้สุมาเจียวเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด สุมาเจียวแต่งตั้งเงงงายนำทัพเข้าทำศึกพิ้วพันหน่วงเกียงอยู่ไว้ ให้จู้กัตสู้อ้าหลวงมณฑลหยงจิวตั้งทัพสกัดเส้นทางมิให้เกียงอยู่ถอยกลับ

เงงงายสั่งให้กองทัพองกิ้นข้าหลวงแคว้นหลงเสช่วยสกัดตีทางด้านข้างให้เอี้ยวหัวข้าหลวงแคว้นกิมเสี่ยยกทัพอ้อมไปสกัดตีด้านหลังที่กำลังฝายเกียงอยู่ครั้นได้ข่าวว่าจงโฮยนำกองกำลังหลักของวุยก๊กไปตียึดเอาแคว้น

ចង្កៃ

ฮันต๋งได้แล้ว จึงต้องเคลื่อนพลถอยไปทางด้านตะวันออก ขุนพลลุยก็ก่เช่น เอียวหัวเป็นต้น นำทัพไล่ตามไม่ลดละ สองฝ่ายปะทะกันที่เฉิงชานเซว่ ทัพเกียงฮุย เสียทีถอยหนีไป ขณะนั้นจูกัดสูตั้งค่ายยึดสะพานอิ้มเป็งเกี่ยวสกัดทางถอยของ เกียงฮุยไว้ เกียงฮุยจึงเบี่ยงเบนเส้นทางมุ่งสู่ทิศเหนือหวังจะวกอ้อมด้านหลัง ทัพจูกัดสู จูกัดสูได้ข่าวรีบเคลื่อนย้ายกำลังพลส่วนใหญ่ถอยหลังไปสามลี้ลิ เพื่อจะสกัดเกียงฮุย แต่เมื่อเกียงฮุยเดินทัพไปทางเหนือได้สามลี้ลิก็ได้ข่าวว่า จูกันสูเคลื่อนย้ายพล จึงรีบย้อนกลับทางเดิมข้ามสะพานอิ้มเป็งเกี่ยวไปได้ แม้ว่าจูกัดสูจะรีบกลับมาเพื่อสกัดเกียงฮุยที่สะพานอิ้มเป็งเกี่ยวอีก แต่ก็ล่าช้า ไปวันหนึ่ง เช่นนี้เกียงฮุยจึงสามารถถอยกลับไปตั้งมั่นรักษาด่านเกียมโก๊ะได้ (เกียงฮุยรักษาด่านเกียมโก๊ะอย่างมั่นคง) จงโฮยเข้าตีเติมกำลังแต่ก็ไม่สำเร็จ

ฝ่ายเตงงายจึงทำหนังสือเสนอแผนการว่า “บัดนี้ข้าศึกกำลังเพลิงพลล่า เสียที ฝ่ายเราควรช่วงชิงจังหวะนี้รุกกระหน่ำต่อไป โดยใช้เส้นทางเล็กจาก อิ้มเป็งผ่านทางตกหยงพุ่งเข้าสู่ปวยเสี๋ย ซึ่งก็เท่ากับเราผ่านเลยด่านเกียมโก๊ะ เข้าไปทางตะวันตกได้ถึงร้อยลี้ แลเมืองปวยเสี๋ยนั้นตั้งอยู่ห่างจากนครเซงโต๋ เพียงสามร้อยกว่าลี้เท่านั้น การที่เราทะลวงถึงเขตใจกลางศัตรูเช่นนี้ย่อมเหนือ ความคาดหมายของมัน ถ้าเกียงฮุยถอนทัพไปช่วยเมืองปวยเสี๋ย จงโฮยจะ สามารถฉวยโอกาสตะลุยตีด่านเกียมโก๊ะบุกเข้าไปได้ ฤๅแม้ว่าเกียงฮุยไม่ ยอมถอนกำลังไปช่วยปวยเสี๋ย กำลังศัตรูในปวยเสี๋ยย่อมอ่อนด้อยมีอยู่เพียง เล็กน้อย พิชัยสงครามกล่าวไว้ว่าต้องเลือกโจมตีจุดที่ศัตรูมิได้ระวังป้องกัน โดยเลือกจังหวะเวลาที่ศัตรูมิได้คาดคิดด้วย ดังนั้นถ้าหากฝ่ายเราเลือกตีจุด ที่อ่อนเปราะดังเสนอนี้ ชัยชนะย่อมมีหลักประกันมั่นคง”

ดังนั้นในเดือนสิบ เเตงงายจึงเริ่มเคลื่อนพลจากอิ้มเป็ง บุกป่าฝ่าดงดอย ข้ามห้วยข้ามเขว เดินทางไปตามเส้นทางทุรกันดารรกร้างไร้ผู้คน เเตงงาย เดินทางไปได้เจ็ดร้อยกว่าลี้ก็ถึงบริเวณแห่งหนึ่งเป็นชะงุ้มเขาสูงชัน จะเดินทาง ต่อไปก็ยากลำบากนัก ขณะนั้นเสบียงอาหารใกล้จะหมดสิ้นแล้ว เเตงงาย จึงบุกหน้าใช้พรหมพันห่อกายแล้วกลิ้งตัวลงจากดอย เหล่าไพร่พลพากันโหน

๓๖๓ ๓๖๓
เตงงายบุทเชกทีทตามเส้หนทางฮิมเป้ง

กึ่งไม่เรียงรายทยอยกันไต่ลงจากตอย จนในที่สุดก็ลุถึงเมืองอิวกั้ง

ม้าเขียวข้าหลวงเมืองอิวกั้งยอมจำนนทันทีโดยมิทันต้องรบพุ่งเลย ฝ่ายจูกัดเจี๊ยม (บุตรชายขงเบ้ง) ได้เคลื่อนพลจากปวยเสี๋ยไปตั้งหลักปักค่าย ต้านทานทัพเตงงายอยู่ที่หุบเขาภิรมย์ก็ เเตงงายสั่งให้เตงต่งบุตรชายของตน เข้าตีปีกขวาให้สู่ม่อนายทัพเข้าตีปีกซ้าย เเตงต่งและสู่ม่อเสี๋ยที่ ต้องถอยทัพ กลับมาบอกว่า “ศัตรูเข้มแข็งเอาชนะยากนัก” เเตงงายได้ฟังก็โกรธจัด ตวาดว่า “จะเป็นหรือตาย จะแพ้หรือชนะ ชีขาดอยู่ที่การรบครั้งนี้เท่านั้น ไฉนจึงกล่าวเช่นนั้น” เเตงงายดำเินงต่งกับสู่ม่อแล้วคาดโทษไว้ว่าจะตัดหัวเสียบประจาน เเตงต่งและสู่ม่อหวนออกศึกอีกครึ่งหนึ่ง นำไพร่พลบุกทะลวงรบพุ่งอย่าง ดุเดือดห้าวหาญ กระทั่งทัพจ๊กก็แตกพ่ายยับเยิน จูกัดเจี๊ยมตายในที่รบ

กองทัพเตงงายรุกคืบหน้าเข้าถึงซานพระนครเซงโต๋ทันที ฝ่ายพระเจ้า เล่าเสี๋ยนส่งทูตออกมาเจรจาขอยอมจำนนสวามิภักดิ์ จ๊กก๊กจึงสูญสิ้น แต่นั้นมา

นิทาน

“เมื่อเห็นจุดอ่อนประาะของศัตรู เราต้องใช้กลยุทธ์พิสดารโจมตี” เป็นพระราชดำรัสของทางไท่จงฮ่องเต้ ซึ่งพระองค์ได้แนวคิดมาจากปราชญ์ชุนนุวนั่นเอง ชุนนุวกล่าวไว้ในบรรพที่ ๑ ‘การวางแผนการในเมืองต้น’ ว่า “พึงหักเอาในขณะที่เขามีได้เตรียมพร้อม เข้าใจโจมตียามที่เขาไม่ได้คาดฝัน” (สำนวนแปลของ เสถียร วีรกุล) คำกล่าวนี้ถือเป็นหัวใจของ ‘พิชัยสงครามชุนนุว’ ที่เดียว

ปราชญ์ยุคต่อจากชุนนุวถือหลักข้อนี้เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการตัดสินใจเลือกยุทธวิธีกับทั้งได้ขยายความให้แง่มุมเพิ่มขึ้น เช่น ชุนปินนักการทหารที่เลื่องชื่ออีกท่านหนึ่ง กล่าวไว้ใน ‘พิชัยสงครามชุนปิน’ ว่า “การตีหักเอาในขณะที่เขามีได้เตรียมพร้อม เข้าใจโจมตียามที่เขาไม่ได้คาดฝัน คือวิถีทางสำหรับใช้พลหนึ่งสู้สิบ” หมายความว่า หากเรารู้จักใช้กฎเกณฑ์ข้อนี้ของชุนนุวแล้ว แม้เราจะมีกำลังไพร่พลน้อยกว่าศัตรู เราก็สามารถเอาชนะได้

ขงเบ้งกล่าวไว้ใน ‘พิชัยสงครามขงเบ้ง’ (จีนกลางว่า ‘จื๊อจวิน’) เป็นตำราคนละเล่มกับ ‘ยุทธศิลป์’ ว่า “เมื่อศัตรูคิดตั้งรับ จงโจมตียามที่ศัตรูมิได้เตรียมพร้อม เมื่อศัตรูคิดจะยกตราทัพทำศึก จงโจมตีจุดที่ศัตรูมิได้คาดฝัน” ตรงนี้แสดงว่า ขงเบ้งมองแง่มุมเพิ่มเติมจากชุนนุว กล่าวคือ เสนอว่า “โจมตีตอนที่ศัตรูยังมิได้ตระเตรียม” เป็นยุทธวิธีเหมาะสำหรับการเข้าตีหักเอาเมือง เอาด่านที่มีป้อมปราการมั่นคง ส่วน “โจมตีจุดที่ศัตรูมิได้คาดคิด” เป็นยุทธวิธีเมื่อข้าศึกตั้งทัพเป็น

กระบวนตระเตรียมจะเปิดศึกกับฝ่ายเราแล้ว

กฏพิชัยสงครามข้อนี้แก่นกลางอยู่ที่คำว่า ‘แปลกพิสดาร’ จะแปลกพิสดารได้ต้อง ‘สร้างสรรค์’ ในขณะที่คู่แข่งเคยชินกับวิถีคิดหรือแนวคิดแบบฉบับทั่วๆ ไปซึ่งเหมือนกันไปหมดเป็นส่วนใหญ่ แต่เราจับจุดอ่อนตรงนี้ได้ เมื่อเรากล้าแหวกกรอบแนวคิดกฎเกณฑ์เก่าๆ จึงย่อมจะหากกลยุทธ์พิสดาร เอาชัยคู่แข่งได้

ตัวอย่างที่ยกมาประกอบหัวข้อนี้มีเนื้อความอยู่ในสามก๊กตอนที่ ๘๕-๘๖ ตัวอย่างนี้ได้รับการอ้างอิงอยู่เสมอๆ เพราะเตงงายได้รับชัยชนะอย่างสวยงาม แต่อย่าลืมว่าที่ฝ่ายจ๊กก๊กพ่ายแพ้ง่ายดายเช่นนั้น บัจฉัยสำคัญคือความเสื่อมทรามของราชสำนักจ๊กก๊กเป็นต้นเหตุใหญ่ กองทหารเตงงายที่ทะลวงเข้าไปมีจำนวนไม่มากนัก หากฝ่ายจ๊กก๊กมีการเตรียมพร้อม มีกองทัพที่เข้มแข็ง ราชสำนักไม่ละอะปะนั้น กองทัพเตงงายที่ทะลวงเข้าไปอาจจะถูกทำลายเสียได้โดยง่าย

กลศึกของเตงงายดูคล้ายๆ สุ่มเสี่ยง แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าไม่น่าเสี่ยง ทั้งนี้เพราะขุนพลจ๊กก๊กที่เข้มแข็งร้ายกาจน่าเกรงขามคงเหลือเพียงเกียงอุยคนเดียวเท่านั้น ซึ่งขณะนั้นเองเกียงอุยกำลังติดพันรบศึกอยู่กับจงโฮย ดินแดนส่วนใหญ่ของจ๊กก๊กอ่อนเปลาะ เตงงายจึงกล้าตัดสินใจทะลวงแนวรุกเข้าไป กลศึกข้อนี้ถือว่าฝ่ายจ๊กก๊กเลย แม้แต่จงโฮยก็ไม่เชื่อว่าเตงงายจะประสบความสำเร็จ

บางทีการสุ่มเสี่ยงกับการใช้กลยุทธ์พิสดารยังมีเส้นแบ่งที่ไม่แจ่มชัดสำหรับบางท่าน เรื่องนี้พอจะอธิบายอย่างคร่าวๆ ได้ว่า สองอย่างนี้ต่างกันที่พื้นฐาน การสุ่มเสี่ยงตั้งอยู่บนความมุกทะลุแห่งอารมณ์ ขาดการศึกษาวิเคราะห์ วิจัยอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ แต่การใช้กลยุทธ์พิสดารนั้น ผ่านการศึกษาไตร่ตรองวิเคราะห์ปัจจัยรอบด้านแล้ว คิดเปอร์เซ็นต์เสี่ยงได้เสียเรียบร้อยแล้ว จึงใช้ความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญกล้าตัดสินใจดำเนินการ

“เมื่อเห็นจุดอ่อนเพราะ
ของศัตรู เราต้องใช้
กลยุทธ์พิสดารโจมตี”

ทางไถ่ของสองเต้

“ฟังห้กเอาในขณะที่เขา
มิได้เตรียมพร้อม
เข้าจู่โจมยามที่เขา
มิได้คาดฝัน”

ชนะ

สถานการณ์

(บทนี้หรืออธิบายว่า เมื่อสถานการณ์เป็นผลดีต่อฝ่ายเรา เราต้องรีบใช้ให้เป็นประโยชน์ อย่าพลาดโอกาส 'ได้ที่' ไปเสีย)

ในทางการทหาร แก่นหลักของคำว่า 'สถานการณ์' หมายถึงการรู้จักใช้จังหวะสถานการณ์ เมื่อมีสถานการณ์ที่ศัตรูอาจพ่ายแพ้ เราต้องฉวยจังหวะเข้ากระหน่ำ กองทัพศัตรูย่อมจะพินาศย่อยยับ พิชัยสงครามชนะผู้กล่าวว่า :
จงอาศัยสถานการณ์เข้าทำลายศัตรู

พระเจ้าจันฉู่เต้ (สุมาเอี้ยน) มีแผนการจะทำลายง่อก๊ก แต่ข้าราชการส่วนใหญ่มองไม่เห็นด้วย มีแต่เอียวเก๋า, เต้าอี้ และกั๋งหัวเท่านั้นที่เห็นด้วยกับพระเจ้าสุมาเอี้ยน ต่อมาเอียวเก๋าวัยจึงเสนอให้เต้าอี้ได้สืบทอดตำแหน่งแทนตน ครั้นเอียวเก๋าดาย พระเจ้าสุมาเอี้ยนจึงแต่งตั้งเต้าอี้ขึ้นตำแหน่งมหาขุนพลสยบทัักษ์ฉฉิน ไปบังคับบัญชากองทัพแดนเกงจิ๋วทั้งหมด

เต้าอี้ไปรับตำแหน่งแล้วก็รีบจัดแจงยุทธสัมภาระฝึกซ้อมทหาร แสดงศักดิ์านุภาพให้ปรากฏไป จากนั้นเต้าอี้ได้คัดเลือกทหารที่แก่ลวกแล้ว เข้าโจมตีเตียงเจิงข้าหลวงเมืองเสลกของง่อก๊กพ่ายแพ้ เต้าอี้จึงรีบส่งหนังสือทูลพระเจ้าสุมาเอี้ยน ขอให้กำหนดโครงการแน่นอนว่าจะรุกตีง่อก๊กเมื่อใด พระเจ้าสุมาเอี้ยนตอบว่าจะยกทัพพลวงไปตีในปีถัดไป เต้าอี้ทำหน้าที่กราบทูลแสดงความไม่เห็นด้วย เสนอว่า "ในการดำเนินกิจกรรมเรื่องราวนานา เราล้วนต้อง

ເຢີຍວເກົ້າ

วิเคราะห์เปรียบเทียบดี-ร้าย ผลได้-เสียกันก่อน หากทำศึกขณะนี้ จะมีผลดีถึงแปดถึงเก้าส่วนจากสิบส่วน ส่วนผลที่จะร้ายนั้นมีเพียงส่วนสองส่วนเท่านั้น (ฝ่ายเราจะไม่เสียหายอะไรนัก) อย่างมากก็แค่ตั้งอักษกไม่ได้ การที่เหล่าเสนาอำมาตย์คนอื่นเสนอว่ายังไม่มีความเหมาะสมบอกเหตุว่างอักษกจะพ่ายแพ้ก็เนื่องมาจากโครงการบุกยึดอักษกมิใช่โครงการที่พวกเขาเสนอขึ้น ถ้าปล่อยไว้โครงการนี้สำเร็จลุล่วงนอกจากพวกเขาจะไม่มีความดีความชอบอะไรแล้วยังเป็นหลักฐานข้อพิสูจน์ว่าทัศนะของพวกเขาผิดพลาดมาแต่เริ่มแรก เช่นนี้เองพวกเขาจึงพากันคัดค้านมิให้พระองค์ยกทัพไปตั้งอักษก ในสมัยพระเจ้าฮวนเต๋เหล่าเสนาอำมาตย์หลายคนคัดค้านไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอให้ตั้งกองทหารเป็นหน่วยทำการเพาะปลูกพร้อมกันไปด้วย

แต่ต่อมาเมื่อพิสูจน์กันแล้วว่าข้อเสนอของเตียวชงก็ถูกต้อง พวกที่คัดค้านจึงถูกตำหนิว่ากล่าว ต้องพากันคุกเข่าคำนับขอสมลาโทษ พระเจ้าฮวนเต๋ทรงทำเช่นนั้นก็เพื่อป้องกันพวกที่คอยขัดขวางคัดค้านผู้อย่างไม่บริสุทธิ์ใจ ในปีนั้นนับแต่ฤดูสารภเป็นต้นมา การตระเตรียมกองทัพเพื่อบุกอักษกของฝ่ายเรากระทำกันอย่างซัดแจ้แล้ว ถ้าหากเราจะชะงักไว้กลางคันเกรงว่าขุนโฮอาจเกิดกริ่งเกรงระวังตัวขึ้นมา แล้วดำเนินมาตรการป้องกันตอบโต้เราเช่น อาจจะย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองบูเฉิง เสริมป้อมปราการตามเมืองต่างๆ ให้แข็งแรงมั่นคง กระจายชุมชนให้แตกขานมากขึ้น จะทำให้เราเข้าตีหักเอาเมืองได้ลำบาก และส่วนภายนอกเมืองก็จะไม่อาจกวาดต้อนผู้คนยึดเสบียงมาใช้ หากฝ่ายอักษกชุมนุมเรือรบไว้ที่แฮเค้า แผนการตั้งอักษกในปีหน้าก็จะไม่มีทางสำเร็จ”

ขณะนั้นพระเจ้าสุมาเอี้ยนกำลังเล่นหมากล้อมอยู่กับกั้งหัว จึงปิดกระดานหมากล้อมออกไปเสีย แล้วกระพุ่มมือกราบทูลว่า “พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถเยี่ยมคุณธรรม ก๊กของเราอุดมสมบูรณ์ กองทัพก็เข้มแข็งเกร่งกล้า ส่วนขุนโฮนั้นเป็นทรราชโหดร้ายมัวเมาเช่นฆ่าทำร้ายเสนาอำมาตย์ผู้ปรีชา หากเรารุกเข้าตีขุนโฮตอนนี้ มิต้องสิ้นเปลืองแรงมาก เราจักพิชิตแดน

กั๊งหน้าได้แน่นอน” พระเจ้าสุมาเอี้ยนเห็นด้วย จึงให้ดำเนินตามข้อเสนอของ เต้าอี้

เต้าอี้จึงระดมพลตั้งมั่นอยู่ที่กั๊งเหลง แล้วสั่งให้จิ่วลิตและอ๋องหยง พร้อมไพร่พลจำนวนหนึ่งลอบข้ามแม่น้ำแยงซี รีบรุดไปยึดตำบลกั๊งเซียงไว้ก่อน จากนั้นยาตราทัพใหญ่ชูธงวิหิงสลอน ครั้นถึงภูเขาปาสันจึงให้ระดมจุดเพลิง ช่มขวัญศัตรู ใช้ชัยภูมิที่ดี ตีทัพง่อก๊กแตก จับซุนฮิมแม่ทัพง่อก๊กเป็นเชลย นับแต่พิชิตเกงจิ๋วได้แล้ว บรรดาข้าหลวงแคว้นต่างๆ ตั้งแต่แม่น้ำเซียงกั๊งลงมา ถึงแคว้นเกาจิว (เมืองเกา) แคว้นหางเจา แคว้นง่อ ต่างลู่ตามลมยอมสวามิภักดิ์ ทั้งสิ้น และเพื่อเกลี้ยกล่อมประนอมน้ำใจ เต้าอี้จึงได้ถือราชโองการพระเจ้าสุมาอี้อ่านให้พวกเขาฟังด้วยตนเอง

ในการประชุมนายทัพนายกองครั้งหนึ่ง นายทหารผู้หนึ่งกล่าวว่า “ง่อก๊กได้ครอบครองกั๊งหนามาเป็นเวลาเกือบร้อยปีแล้ว เราจะทำลายมันในคราวเดียว คงจะยาก ขณะนี้อากาศก็เริ่มร้อนขึ้น ฤดูฝนกำลังมาเยือน โรคภัยไข้เจ็บบาด จะเกิดมีทั่วไป ขอเสนอว่าทางที่ดีเราควรจะรอคอยให้ถึงฤดูหนาวจึงค่อยบุก มาโจมตีใหม่” เต้าอี้จึงชี้แจงว่า “เมื่อครั้งอดีตนั้น ขุนพลกั๊งเยแม่ทัพเอี้ยนก๊ก ฉวยใช้โอกาสที่ได้ชัยในสมรภูมิเจ้เส รุกตะลุยคืบหน้าต่อรวดเดียวเอาชนะ ยึดครองกั๊งใหญ่ๆ อย่างเมืองเจ้ได้ ขณะนี้กองทัพฝ่ายเรากำลังได้เปรียบ มีศักดิ์ยุทธานุภาพสูง จะเปรียบก็เหมือนกับการผ่าปล้องไม้ไผ่ เมื่อเราทะลวง ตรงข้อปล้องให้แตกเสียแล้วหลายๆ ปล้อง ส่วนที่เหลือก็จะปริแยกออกโดยง่ายแทบจะมีต้องใช้เรียวแรงอันใดอีก”

จากนั้นจึงออกคำสั่งให้กองทัพตะลุยตรงไปสู่เกียนเงียบนครหลวงของง่อก๊ก บรรดาเจ้าเมืองเมืองต่างๆ รายทางที่กองทัพเต้าอี้ยาตราทัพผ่าน ต่างรีบมอบน้อมออกมาสวามิภักดิ์ สุดท้ายเต้าอี้ก็สามารถจับซุนฮุยเป็นเชลย พิชิตง่อก๊กได้ราบคาบ

วิจารณ์

หัวข้อนี้คงเป็นที่เข้าใจกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว ตามปกติคงจะไม่มีใครบ่นระห่ำเปิดศึกต่างๆ ที่รู้ว่าสถานการณ์ไม่อำนวยประโยชน์ต่อฝ่ายตน ก็ในเมื่อทุกคนทราบกันดีว่าควรลงมือเมื่อสถานการณ์อำนวย ปัญหาพื้นฐานจึงอยู่ที่ว่า รู้หรือไม่ว่าสถานการณ์กำลังเหมาะ? ฝ่ายเรากำลังได้ที่ ถ้าชนข้างกันก็ว่า 'ได้ล่าง' แล้วจิ้งจวงของจ้าวพันให้ขาดสะพรั่งแล้งเลย

บางทีสถานการณ์ที่เป็นผลดีต่อเราปรากฏอยู่ไม่นาน เพียงพริบตาอาจเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ความสามารถในการจับจิ้งหวะรู้สถานการณ์จึงสำคัญมาก อีกปัญหาหนึ่งที่ควรสนใจคือ ถ้าเราไม่เตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอพอจิ้งหวะสถานการณ์มาถึง เราอาจไม่มีความสามารถลงมือปฏิบัติการจิ้งหวะสถานการณ์ที่ตีพิเศษนั้นจึงหลุดลอยไป ซึ่งบางทีในช่วงชีวิตหนึ่งอาจจะไม่มีการจิ้งหวะตีเช่นนั้นผ่านมาก็ได้ การเตรียมพร้อมเสมอจึงมิใช่การสูญเปล่า หากเราพร้อมอยู่เสมอและรู้จักจับจิ้งหวะ เข้าใจสถานการณ์ คงจะถึง 'โอกาส' ของเราบ้างสักวันหนึ่งเป็นแน่

สำหรับปัญหาที่ว่า ตัดสินใจได้อย่างไรว่าเรา 'ได้ที่' หรือยัง หากเปิดศึกแล้วฝ่ายไหนจะมีเปรียบ ฝ่ายไหนมีกลางแพ้วกลางชนะ เรื่องนี้ซุนวูสอนให้วิเคราะห์เปรียบเทียบเจ็ดด้าน ได้แก่

๑. ประมุขฝ่ายไหนมีธรรมะ

๒. ขุนพลฝ่ายไหนมีสมรรถภาพ
๓. ดินฟ้าอากาศอำนวยประโยชน์แก่ฝ่ายใด
๔. การบังคับบัญชาฝ่ายไหนยึดปฏิบัติมั่น
๕. กำลังพลฝ่ายไหนพร้อมสมบูรณ์กว่า
๖. ไพร่พลฝ่ายไหนเชี่ยวชาญการศึกสงครามกว่า
๗. การปูนบำเหน็จลงอาญาฝ่ายไหนบริสุทธิ์ยุติธรรม

ส่วนขงเบ้งแนะนำไว้ในคัมภีร์ ‘ยุทธศิลป์’ (เจียงหย่วน) ว่า ควรรู้จักโจมตีได้หากศัตรูมีสภาพดังต่อไปนี้

๑. กองทัพศัตรูร่าเริงรำล้า เสี่ยงอาหารขาดสน
๒. ทวยราษฎร์ทุกข์ลำเค็ญแค้นเคือง
๓. ดูเบาพระอัยการทัพ ไม่หมั่นหัดซ้อมฝึกฝน
๔. ไม่ดูแลซ่อมแซมอาวุธยุทโธปกรณ์
๕. ขาดการเตรียมแผนการยุทธศาสตร์ยุทธวิธีไว้ล่วงหน้า
๖. มีเงื่อนไขที่ความช่วยเหลือจากภายนอกจะเข้าไปไม่ถึง
๗. นายทหารกดขี่ขูดรีดไพร่พล
๘. ปูนบำเหน็จลงอาญากันอย่างมั่งง่ายไม่รัดกุม
๙. การจัดตั้งค่าย การจัดหมู่รบ สับสนไม่เป็นระเบียบ
๑๐. กองทัพศัตรูเพิ่งจะได้ชัยชนะจากการรบแล้วเกิดเหลิงลำพอง

สำหรับตัวอย่างที่ยกมาประกอบคือยุทธการพิตฉากในเรื่องสามก๊ก ยุทธการครั้งนี้มีค้อยมีใครกล่าวถึงมากนักในหนังสือภาษาไทย อาจจะเป็นเพราะว่านิยายเรื่องสามก๊กตอนปลายๆ หลังจากขงเบ้งตายแล้วไม่ค่อยตื่นเต้นเร้าใจ คนไทยจึงมักอ่านผ่านๆ ไปเท่านั้น

ในฉบับนิยาย หลักว่านจงได้ปูพื้นฐานรายละเอียดให้เห็นว่า พระเจ้า

โจษวณมิได้ดำรงทศพิชราชธรรม ทำตัวเป็นทรราชโหดร้าย เป็นเหตุให้ง้อก๊ก
อ่อนกำลังลงอย่างมาก จุดนี้เป็นจุดที่สำคัญ จ๊กก๊กล่มสลายไปอย่างรวดเร็ว
ด้วยเหตุเพราะความเหลวไหลของพระเจ้าเล่าเสี้ยนมิใช่หรือ มาถึงคราวง้อก๊กนี้ก็
เป็นเช่นเดียวกัน ดังนั้นหัวข้อที่ชุนวูสอนให้วิเคราะห์เปรียบเทียบว่า ‘ประมุข
ฝ่ายใดมีธรรมะ’ จึงสำคัญมาก ประมุขย่อมเป็นตัวสำคัญในการควบคุมเงื่อนไข
ข้ออื่นๆ ในเมื่อประมุขอ่อนแอเหลวไหลเลื่อนเปื้อนหรือเป็นทรราชเสียแล้ว
เงื่อนไขข้ออื่นๆ ย่อมจะเลวร้ายตามไปด้วย

“ในการดำเนินกิจกรรม

เรื่องราวต่างๆ เราล้วนต้อง

วิเคราะห์เปรียบเทียบ

ดี-ร้าย พลได้-เสียกันก่อน”

เต๋อฮั้ว

รุกโจมตี

(บทนี้หรืออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการ ‘รัฐสภาพัฒน์’ กับ ‘การรุกตี’ เสนอว่า ‘การรัฐสภาพัฒน์’ เป็นเงื่อนไขเบื้องต้น เราจะต้องเข้าใจสภาพัฒน์จนมั่นใจว่าเข้าได้อย่างไรถึงจะชนะ หลังจากนั้นจึงจะรุกเข้าตี)

ในการทำศึก ควรจะเลือกเป็นฝ่ายรุกก็ต่อเมื่อเราเข้าใจสภาพัฒน์แล้ว ต้องรู้สภาพัฒน์จนมีหลักเหตุผลมั่นใจว่าจะทำลายข้าศึกได้แน่ แล้วจึงจะรุกโจมตี เช่นนี้มีมีดอกจะไม่ชนะ พิชัยสงครามซุนวูกล่าวไว้ว่า : **เมื่อมีเงื่อนไขว่าเอาชนะได้จึงจะรุกโจมตี**

ในยุคสามก๊ก โจโฉแต่งตั้งให้จูกองเป็นข้าหลวงแคว้นโล่กั้ง ฟ่านกตั้งมั่นอยู่ที่เมืองอ้วนเสี้ยว หลังจากจูกองรับมอบตำแหน่งแล้ว ได้ดำเนินการบุกเบิกที่นาปลูกข้าว สะสมเสบียงเป็นการใหญ่ และส่งจารชนไปประสานงานกับคนสนิทของตนในแคว้นโมหยงของง่อก๊ก เพื่อให้คนสนิทของตนเป็นหนอนบ่อนไส้คอยช่วยเหลืออยู่ภายใน

ฝ่ายลิบองขุนพลใหญ่ของก๊กจึงเสนอต่อซุนกวนว่า “เมืองอ้วนเสี้ยวเป็นที่อุดมสมบูรณ์ดีมาก เพราะปลูกเก็บเกี่ยวได้ผลงาม เพียงฤดูกาลเดียวกองทัพวุยก๊กก็จะเข้มแข็งสมบูรณ์ขึ้น หากปล่อยเป็นเช่นนี้ต่อไปหลายๆ ปี เราคงยากที่จะรับมือโจโฉ ทางที่ดีจึงควรรีบกำจัดจูกองเสียแต่เนิ่นๆ” แล้วลิบองจึงวิเคราะห์

สีมทอง

สถานภาพทางทหารให้ขุนกวนฟิงอย่างละเอียด ขุนกวนเห็นด้วย ตัดสินใจนำทัพด้วยตนเองไปตีเมืองอ้วนเสี้ยว

คืนหนึ่งเมื่อทัพขุนกวนเข้าใกล้เมืองอ้วนเสี้ยวแล้ว ขุนกวนปรึกษาสอบถามขุนพลทั้งหลายถึงกลศึกชิงเมืองอ้วนเสี้ยว ขุนพลทั้งหลายเสนอให้ถมดินก่อเป็นเนินสูงแล้วบุกตี แต่ลิบองผู้เดียวเสนอว่า “การถมดินก่อเนินสูงต้องใช้เวลานานหลายวันกว่าจะแล้ว ถึงเวลานั้นข้าศึกคงซ่อมแซมตึกแต่งที่มั่นป้อมปราการมั่นคงแข็งแรงขึ้น ทั้งกองกำลังหนุนช่วยจากภายนอกก็อาจมาถึงด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้นเราอาจจะตีหักเอาเมืองมิได้ นอกจากนี้เนื่องจากเรายกทัพมาตามเส้นทางน้ำในฤดูฝน หากเราต้องรบยึดยึดติดพันอยู่ที่นั่นนานวัน รัศมีน้ำจะแห้งไป ทำให้เราถอนทัพกลับลำบาก ซึ่งจะเป็นอันตรายใหญ่หลวง และตามที่ข้าพเจ้าตรวจพิจารณาเห็นว่า เมืองอ้วนเสี้ยวนี้ก็มีได้มั่นคงแน่นหนาหลักเท่าไฉนก็ อาศัยความฮึกห้าวของทหารเราเข้าตีพร้อมกันทั้งสี่ด้าน ไม่นานต้องตีหักเอาได้แน่ แล้วเราก็สามารถอาศัยเส้นทางน้ำถอนทัพกลับได้ทัน เช่นนี้จึงจะเป็นวิธีการแห่งชัยชนะอย่างสิ้นเชิง”

ขุนกวนเห็นชอบตามที่ลิบองเสนอ ลิบองจึงให้กำเริบขุนพลผู้กล้าแกร่งเป็นผู้บัญชาการบุกโจมตี กำเริบนำทหารรุกขึ้นหน้า ลิบองนำทหารแกล้วกล้าตามเข้าหนุนเนื่อง ลิบองถึงกับลงมือตีกลองตีกรูกรั่วด้วยตนเอง เหล่าไพร่พลร้องกึกกัต่างห้าวหาญเข้าบุกทะลวงป่ายป็นขึ้นกำแพงเมือง ลิบองเข้าตีนับแต่ย่ำรุ่งจนถึงเวลาเช้าก็ตีหักเอาเมืองได้

ฝ่ายเดียวเลี้ยวขุนพลใหญ่แห่งวุยก๊ก ยกทัพจะไปหนุนช่วย ครั้นไปถึงเจ็ลลือ ได้ยินข่าวว่าเมืองอ้วนเสี้ยวแตกแล้ว จึงถอยทัพกลับไปรักษาเมืองตน ครั้งนั้นขุนกวนป้อนบำเหน็จแต่งตั้งลิบองเป็นผู้สำเร็จราชการแคว้นโล่กิ่ง

วิจารณ์

หลักพิชัยสงครามข้อนี้จัดเข้าชุดร่วมกับหัวข้อ ‘สถานการณ์’ ตัวทฤษฎีก็อ้างอิงมาจาก ‘พิชัยสงครามซุนวู’ เหมือนกัน เนื้อความเต็มๆ มีดังต่อไปนี้ (บรรพที่ ๔ ‘ลักษณะการยุทธ์’)

“ในขณะที่ยังเอาชนะเข้าศึกไม่ได้ พึงตั้งรับไว้ก่อน ครั้นที่จะเอาชนะได้ จงเร่งรุกเถิด การตั้งรับนั้นเพราะกำลังยังด้อย รุกเพราะมีกำลังเหลือหลาย ผู้สันทัดในการตั้งรับนั้น จะเสมือนหนึ่งซ่อนเร้นยังได้บาดาลชั้นที่เก่า (เทียบกริบปราศจากวีแววใดๆ) ผู้เชี่ยวชาญในการรุกนั้น ดุจไหหวัด ฝน พากฟ้าชั้นที่เก่า (ก่อเสียงกัมปนาทหน้าสะพรึงกลัว) ด้วยเหตุนี้จึงสามารถรักษากำลังของตนและได้ชัยชนะอย่างสมบูรณ์” (สำนวนแปลของ เสถียร วีรกุล)

ใครๆ ก็ทราบกันดีว่า เมื่อเห็นโอกาสได้ที่คาดว่าจะชนะแน่ ต้องรีบรุกกระหน่ำ เรื่องนี้เป็นสามัญสำนึกทั่วไปอยู่แล้ว ปัญหาที่สำคัญกว่านั้นคือ จะรู้ได้อย่างไรว่าฝ่ายเรามีโอกาสชนะ มีโอกาสเป็นต่ออย่างสิ้นเชิง เรื่องนี้ในบทวิจารณ์หัวข้อ ‘สถานการณ์’ ผู้เขียนได้กล่าวไปบ้างแล้ว ในหัวข้อนี้จะเพิ่มเติมอีกสักเล็กน้อย

ในเดือนนี้ที่ทั้งสองฝ่ายมีกองทัพใหญ่โตพอๆ กัน มีเสบียงอาหารยุทธปัจจัยอุดมสมบูรณ์หรือขาดแคลนเท่าเทียมกัน ประมุขก็เป็นธรรมิกราชหรือทรราชทัดเทียมกัน จะคาดความเหนือกว่า-ด้อยกว่า ใครจะแพ้-ชนะ ควร

พิจารณาจากด้านใดบ้าง จุดนี้ขบ้งให้รายละเอียดไว้ในตำรา ‘ยุทธศิลป์’ ดังต่อไปนี้

ลักษณะของกองทัพที่จะพ่ายแพ้ คือ

๑. โพร่พลเกียดจรั้นเฉื่อยเฉื่อย
๒. ค่ายทหารสับสนอลหม่าน ขวัญผวาแตกตื่นได้ง่าย
๓. ทหารไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง ไม่รักษาคุณธรรม
๔. ทหารพูดจาปรึกษาหารือกันแต่เรื่องไร้เหตุผลประโยชน์เข้าปากเข้าห่อ
๕. ทหารนำเรื่องความเก่งกาจของศัตรูมาร่ำลือข่มขวัญพวกเดียวกันเอง
๖. ทหารสนอกสนใจแนะนำกันและกันแต่ในเรื่องหนทางสร้างฐานะความร่ำรวย หาทางเอาตัวรอด
๗. มอมเมากันเองให้มงายในเรื่องภูติผีปีศาจ

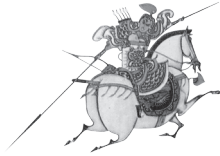
สำหรับตัวอย่างในหัวข้อนี้มีเนื้อความอยู่ในฉบับเจ้าพระยาพระคลังในตอนที่ ๕๕ ความว่า

“ขุนกวนเห็นดังนั้นก็พาทหารกลับมาค่าย จึงปรึกษาแก่ทหารทั้งปวงว่าเราจะรบพุ่งประการใดจึงจะได้เมืองอ้วนเสีย ตั้งลัดจึงว่าให้เกณฑ์ทหารขนเอาดินมาถมเป็นเนินให้สูงเท่ากำแพงเมืองเป็นหลายกอง จึงให้ทหารระดมยิงเกาทัณฑ์เข้าไปดังท่าฝน ทหารที่อยู่บนเชิงเทินก็จะละหน้าที่เสีย แล้วให้ทหารเอาบันไดหกพาดป็นเข้าไป เห็นจะได้เมืองโดยง่าย ลิบองจึงว่าแก่ตั้งลัดว่าอันจะทำการเหมือนท่านว่านั้นช้านัก เห็นกองทัพเมืองหับป่าจะมาช่วยกันทันहींอันทหารเราก็กำลังอยู่ ขอให้ยกเข้าโจมตีเอาแต่เวลาเดียวก็จะได้เมืองอ้วนเสียแล้วจะได้ล่องไปทำการเมืองหับป่า ขุนกวนเห็นด้วย”

ใน ‘ซานกั๋วเหยี่ยนอี้’ ฉบับภาษาจีนของหลัวกั๋วอันจงพบว่า หลัวกั๋วอันจงเขียนคำวิเคราะห์ของลิบองไว้น้อยกว่าพิชัยสงครามเล่มนี้ดังต่อไปนี้

“ขุนกวนจึงกลับเข้าค่าย แล้วปรึกษาหารือนายทหารทั้งหลายว่า จะยึดเอาเมืองอ้วนเสียได้อย่างไร ตั้งลัดจึงเสนอให้โพร่พลถมดินเป็นควนสูงแล้ว

รูกตี ส่วนซีเซ่งเสนอให้สร้างบันไดเมฆและสะพานรุ้ง บุกเข้าตีเมืองจากที่สูง ฝ่ายลิบองจึงว่า อันวิธีการเหล่านั้นต้องเสียเวลาแรมวันแรมเดือน ถ้าหากว่า กองทัพหนุนจากหับป้ามาถึง เราก็คงจะตีไม่ได้ ขณะนี้กองทัพฝ่ายเราเพิ่งเริ่ม เปิดฉากศึกขวัญกำลังใจกำลังฮึกหาญ เราจึงสามารถอาศัยพลังความห้าวหาญ นี้เข้ารูกตีอย่างดุเดือด ยามย่ำรุ่งวันพรุ่งนี้จึงเข้ารูกตี ยังมีทันเที่ยงก็จะได้เมือง อ้วนเสี้ยว ชุนกวนได้ฟังก็เห็นด้วย”

“ในขณะที่ยังเอาชนะเข้าศึกไม่ได้
พึงตั้งรับไว้ก่อน

ครั้งที่จะเอาชนะได้ จงเร่งรุกเถิด”

ซุนวู

แปดขี้กเร็ว

(บทนี้บรรยายถึงความสำคัญของการแปดขี้กอย่างรวดเร็ว เสนอว่าปฏิบัติ
การที่รวดเร็วทันกาลทำให้ไม่พลาดจังหวะแห่งชัยชนะ)

ในการเข้าตีเมือง หากข้าศึกมีเสบียงอาหารมาก มีกำลังพลน้อย ภายนอกมี
กำลังหนุนช่วย เช่นนี้เราต้องเร่งรีบโจมตีจึงจะชนะ พิชัยสงครามซุนวูกกล่าวว่า
: การทำศึกนั้นสำคัญอยู่ที่ปฏิบัติการรวดเร็วฉับไว

ในยุคสามก๊ก เบ้งตัดขุนพลจ๊กก๊กไปสวามีภักดีขงเบ้งแล้วได้รับแต่งตั้ง
เป็นข้าหลวงให้ไป แคว้นซิ่นเสี๋ย แต่ต่อมาอีกไม่นาน เบ้งตัดก็ติดต่อบริหาร
สัมพันธ์กับง่อก๊กและจ๊กก๊ก เตรียมการจะก่อกบฏต่อขงเบ้ง

ฝ่ายสุมาอี้จึงคิดจะลอบยกทัพไปปราบ นายทหารขงเบ้งเห็นว่าเบ้งตัด
สัมพันธ์โยงใยกับจ๊กก๊กและง่อก๊ก ควรจะตรวจสอบให้รอบคอบชัดเจน
ก่อนจึงค่อยลงมือ แต่สุมาอี้กลับว่า “เบ้งตัดผู้นี้เป็นคนอหังการ ชะนะที่ง่อก๊ก
และจ๊กก๊กยังเคลือบแคลงเบ้งตัดอยู่ เราควรช่วงชิงโอกาสที่พวกมันยังไม่
ตัดสินใจเด็ดขาดรีบกำจัดเบ้งตัดเสีย” แล้วสุมาอี้จึงรีบเร่งเคลื่อนทัพ วันหนึ่ง
เดินได้ระยะทางเท่ากับเดินปกติสองวัน เพียงแปดวันก็ถึงซิ่นเสี๋ย ฝ่ายง่อก๊กและ
จ๊กก๊กต่างก็ส่งกองทัพไปหนุนช่วยเบ้งตัด แต่สุมาอี้ได้จัดแบ่งกำลังสองกองไป
ตั้งสกัดทัพง่อก๊กและจ๊กก๊กไว้แล้ว

យ៉ាងឆ័ត

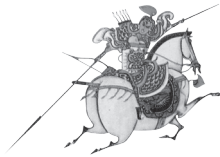

ม้าแดง

เมื่อครั้งเบ็งตัดคิดจะกบฏต่อวายุภักดิ์นั้น เบ็งตัดเขียนจดหมายถึง จุกัดเหลียงมีใจความว่า “เมืองอ้วนเสี้ยวอยู่ห่างจากลกเอี้ยงถึงแปดร้อยลี้ อยู่ห่างจากข้าพเจ้าถึงพันสองร้อยลี้ แม่สุมาอี้จะได้ข่าวว่าข้าพเจ้ากบฏ เขาก็ต้องกราบทูลรายงานพระเจ้าโจยอยเสียก่อน กว่าจะเดินทางไป-กลับต้องกินเวลาไปถึงหนึ่งเดือน ถึงเวลานั้นข้าพเจ้าก็ตระเตรียมรักษาเมืองได้มั่นคงดี ไม่ต้องห่วงอะไรอีกแล้ว”

แต่ครั้นทัพใหญ่ไปถึง เบ็งตัดรีบเขียนจดหมายแจ้งจุกัดเหลียงอีก มีความว่า “ข้าพเจ้าเพิ่งจะเตรียมการได้เพียงแปดวัน ทัพสุมาอี้ก็มาถึงเมืองเสียแล้ว โฉนสุมาอี้ปฏิบัติการณ์ับไวเช่นนี้หนอ”

อันเมืองลี้างหยงนี้มีสายน้ำล้อมถึงสามด้าน ทั้งเบ็งตัดยังให้ก่อรั้วปัก ขวากกิดขวางไว้ภายนอกเมืองด้วย สุมาอี้รีบข้ามน้ำ เข้าเรือทำลายรั้วขวาง แล้วรุกตีเมืองทั้งแปดด้านพร้อมกัน เพียงสิบวัน ลิจูนายทหารของเบ็งตัดก็ฆ่า เบ็งตัดเสียแล้วเปิดประตูเมืองสวามิภักดิ์ต่อสุมาอี้

วิจารณ์

ตัวทฤษฎีในหัวข้อนี้ที่กล่าวว่า “การศึกษาที่นั้สำคัญอยู่ที่ปฏิบัติการจับไว” เป็นคำกล่าวของ ‘กุยแก’ เสนาธิการคนสำคัญของโจโจ เมื่อคราวที่โจโจ ยกทัพติดตามปราบอ้วนฮีและอ้วนซง (มีเรื่องราวอยู่ในหัวข้อทัพหน้า) แล้วประสบกับภูมิประเทศที่ทุรกันดาร “ข้ามทุ่งป่าพงแลเขาเป็นหลายตำบล ทางนั้นกันดารนักหาต้นไม้มิได้ ลมพัดหอบเอาทรายฟุ้งตลบไปทั้งกองทัพ” โจโจดำริจะถอนทัพกลับ แต่กุยแกได้เตือนสติไว้ด้วยคำพูดประโยคนี้ ซึ่งฉบับเจ้าพระยาพระคลังแปลไว้ว่า “อันคำโบราณกล่าวไว้ว่า การสิ่งใดเห็นได้การแล้ว ก็ให้เร่งคิดอ่านทำการไปกว่าจะสำเร็จ” หลักพิชัยสงครามข้อนี้ ความจริงแล้ว ก็เริ่มมาจากขุนวูอีกนั่นเอง

ในบรรพที่ ๑๑ ‘นวนภูมิ’ ขุนวูกกล่าวว่า “อันการศึกษาที่นั้สำคัญที่จับไว ใช้วิธีการที่ศัตรูคาดไม่ถึง นุกเข้าตีโดยข้าศึกมิได้ระวังป้องกัน” ขงเบ้งก็กล่าวไว้ใน ‘พิชัยสงครามขงเบ้ง’ ว่า “ปฏิบัติการต้องรวดเร็วจับไวราวลมฝน ครอบคลุมกว้างขวางรวมหาหนที่ ยามอยู่หนึ่งแม่ทัพต้องมั่นคงประหนึ่งขุนเขาไ้ซาน เจตจำนงที่แท้จริงต้องเหมือนหยิน-หยาง ยากจะหยั่งคะเน”

ปัญหาเรื่อง ‘เวลา’ ยังมีแง่มุมที่สำคัญอีกคือการเลือก ‘จังหวะ’ ในการทำสงคราม ขงเบ้งเสนอให้สนอกสนใจจังหวะยุทธสามด้าน ได้แก่

๑. การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ต่างๆ เช่น การทูต การเมือง ยุทธปัจจัย

๒. การเปลี่ยนแปลงของสถานะยุทธ์ คือ ชัยภูมิ สมรภูมิ ฤดูกาล ฟ้าดิน การตั้งค่าย การจัดขบวนทัพ

๓. การเปลี่ยนแปลงของขวัญกำลังใจของมวลชนและพลรบทั้งสองฝ่าย

คัมภีร์พิชัยสงคราม ‘ศตยยุทธพจน์’ ซึ่งเขียนในสมัยราชวงศ์ซ้อง (ยุคเดียวกับพิชัยสงครามเล่มนี้) ขยายความไว้อย่างน่าสนใจว่า “บางครั้งจึงหะปรากฏต่อหน้าต่อตา แต่เพียงพริบตาอาจผ่านไปมิใช่จึงหะเสียแล้ว ผู้ใดกุมโอกาสมันจึงมีจึงหะ ผู้ใดหย่อนคลายไม่กุมมันย่อมไร้จึงหะ แผนกโบายต้องลึกล้ำซ่อนอำเสี้ยให้มืดซิด จะจับจึงหะยุทธ์ได้ก็ด้วยความรอบรู้ จะใช้จึงหะยุทธ์ได้ก็ด้วยความเด็ดขาดแล”

สำหรับตัวอย่างในหัวข้อนี้เป็นตัวอย่างที่เด่นมาก ตรงกับสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง ตอนที่ ๗๒ เนื้อหาดอนนี้ให้แง่คิดที่สำคัญสองข้อ

๑. คือหลักพิชัยสงครามของซุนวู ที่เสนอว่า “ขุนพลนำทัพออกสงคราม แม้องค์ประมุขมีคำสั่งมา ขุนพลก็อาจผิดได้” ซึ่งโจวยาฟูขุนพลเอกของฮั่นเหวินตี้ ฮ้องเต๋ในยุคไซฮั่นดัดแปลงเปลี่ยนสำนวนเป็น “เมื่ออยู่ในกองทัพ ขณะทำศึก จงฟังแต่คำสั่งแม่ทัพ อย่าฟังพระราชโองการ” สุ่มาอี้ก็ใช้หลักการข้อนี้จึงสามารถเอาชนะเบ้งตตั๋ได้ ตัวเบ้งตตั๋ประมาทดูเบาสุมาอี้เนื่องจากเชื่อมั่นว่าสุมาอี้จะต้องกราบทูลรายงานต่อพระเจ้าโจยอยก่อนจึงจะสามารถยกทัพมารบกับตน ดังนั้นจึงใจเย็น มิได้ตระเตรียมตัวให้พร้อม แต่สุมาอี้กลับกล้าแหกกฎระเบียบต่างๆ ไป รีบรุดยกทัพประชิดเบ้งตตั๋ทันทีจึงสามารถปราบเบ้งตตั๋ได้ พร้อมกันนั้นสุมาอี้ได้ทำหน้าที่สื่อกราบทูลชี้แจงพระเจ้าโจยอยว่า “เมื่อข้าพเจ้าสืบทราบข่าวว่าเบ้งตตั๋คิดกบฏแล้ว ครั้นจะทำหนังสือกราบทูลพระองค์ก่อน ก็เกรงว่าการเดินทางไป-กลับจะชักช้าไม่ทันกาล ข้าพเจ้าจึงมิได้

รอดคอยพระราชโองการ รีบยกทัพไปดำเนินการโดยด่วนทั้งกลางวันกลางคืน” พร้อมทั้งแสดงหลักฐานหนังสือติดต่อบทคิดกันระหว่างเบ้งตั๋งกับขงเบ้ง พระเจ้าโจยอยรับทราบแล้วชื่นชมความสามารถของสุมาอี้มาก ตรัสชมเชยว่า “ท่านสุมาอี้ฉลาดรอบรู้ ลึกล้ำเกินกว่าขุนวุเสียวอีก” แล้วจึงพระราชทานขานอาญาสิทธิ์ให้คู่หนึ่ง อนุญาตให้ดำเนินการสิ่งที่สำคัญซึ่งขาดความเป็นความตายได้ทันทีโดยไม่ต้องรอทำหนังสือกราบทูล

๒. คือหลักการปฏิบัติต้องฉับไว บัญชาการอย่างพลิกแพลงและเด็ดขาดที่ว่าพลิกแพลงก็คือคุณสมบัติความเปลี่ยนแปลงของทั้งสองฝ่ายได้ วิเคราะห์อย่างถูกต้อง แล้วกำหนดมาตรการออกมาให้ปฏิบัติอย่างเด็ดเดี่ยวฉับไว

ในคราวปราบเบ้งตั๋ง สุมาอี้ใช้ยุทธวิธีเผด็จศึกเร็ว แต่ในคราวปราบกองซุนเอี้ยน สุมาอี้กลับประวิงเวลาล้อมเมืองอยู่เฉยๆ เหตุผลที่เลือกใช้ยุทธวิธีต่างกัน มีคำอธิบายอยู่แล้วในหัวข้อ ‘จำต้องรบ’ ณ ที่นี้จึงไม่ขอเล่าซ้ำ ตัวอย่างจากสองหัวข้อนี้เป็นแง่มุมเตือนสติให้ระลึกไว้ว่า อย่าใช้หลักกฎเกณฑ์อย่างตายตัว หลักข้อหนึ่งเหมาะสมกับภาวะการณ์หนึ่งเท่านั้น และโดยส่วนใหญ่ทุกๆ หลักมักจะมีหลักการที่ตรงกันข้ามกับมันเสียด้วย

“อันการศึกษานั้นสำคัญที่
ฉบับไว

ใช้วิธีการที่ศัตรู

คาดไม่ถึง

บุกเข้าตีโดยข้าศึก

มิได้ระวังป้องกัน”

ซุนวู

“ปฏิบัติภารกิจต้อง **รวดเร็วฉับไว**
ราวลมฝน
ครอบคลุมกว้างขวาง
ราวมหานที
ยามอยู่หนึ่งแม่ทัพต้อง **มั่นคง**
ประหนึ่งขุนเขาไท่ซาน
เจตจำนงที่แท้จริงต้องเหมือน
หยิน-หยาง ยากจะหยั่งคะเน”

ขงเบ้ง

ตั้งมั่นสงบ

(บทนี้อธิบายถึงวิธีการรับมือศัตรูที่บุกรุกมาจากแดนไกล เสนอว่าศัตรูที่มาจากแดนไกลย่อมต้องการเผด็จศึกโดยเร็ว เราจึงควรใช้วิธียึดเยื่อมารับมือ ซ่อมเสริมป้อมปราการค้ำยันน้ำก็ตขวางให้มั่นคง แล้วตั้งทัพรักษาที่มั่นอยู่อย่างสงบ รอคอยให้ศัตรูระโหยโรยแรงไปเอง)

เมื่อเผชิญกับศัตรูที่ยกมาจากแดนไกล ขวัญกำลังใจฮึกเหิมหาญ ศัตรูที่ต้องการจะเผด็จศึกเร็วที่สุดจึงจะเป็นผลดีต่อศัตรู ฝ่ายเราควรอาศัยป้อมปราการที่สูงใหญ่เข้มแข็งและค้ำยันน้ำที่ลึกล้ำ ตั้งมั่นป้องกันอยู่อย่างสงบ หลีกเลี่ยงการออกปะทะ รอคอยให้ศัตรูอ่อนล้าลง แม้ว่าศัตรูจะใช้กลอุบายล่อลวงให้เราออกรบ เราจงอยู่นิ่งอย่าเคลื่อนไหว พิชัยสงครามซุนวูกล่าวว่า : การใช้กองทัพก็เหมือนกับการวางหินก้อนก่อนต้อนซุงบนที่ราบเรียบ มันจะสงบนิ่งมิขยับเขยื้อน

ในยุคสามก๊ก จูกัดเหลียงแห่งจ๊กก๊กยาตราทัพลึบกว่าหมื่น ยกจากหมู่บ้านเซียงก๊กเข้ารุกก๊กทางภูเขาภิธาน ไปตั้งค่ายอยู่ ณ ฝั่งใต้ของแม่น้ำสุยโห ฝ่ายวุยก๊กได้แต่งตั้งสุมาอี้เป็นแม่ทัพใหญ่ยกไปตั้งรับ เหล่านายทัพนายกองฝ่ายสุมาอี้เสนอความเห็นให้สุมาอี้ตั้งค่ายรอด้านทานจ๊กก๊กอยู่ ณ ฝั่งเหนือของแม่น้ำสุยโห แต่สุมาอี้บอกว่า “ฝั่งใต้ของแม่น้ำต่างหากคือชัยภูมิซึ่งจะ

ต้องชิงกัน เหตุด้วยราษฎรพากันอยู่แน่นหนาบนฝั่งใต้” สุมาอี้จึงนำทัพข้ามแม่น้ำไปฝั่งใต้ แล้วตั้งค่ายหันหลังอิงแม่น้ำ สุมาอื่กล่าวแก่นายทัพนายกองว่า “ถ้าจูกัดเหลียงเป็นคนกล้าหาญเด็ดเดี่ยวจริง เขาก็จะรุกเข้าตั้งประชิด ตั้งค่ายอิงดอยขยายแนวไปทางทิศตะวันออกเตรียมเข้าประจัญกับเรา แต่ถ้าจูกัดเหลียงกลับมุ่งไปตั้งค่ายที่หนองเจียมหงวน พวกเราก็ปลอดภัยแน่” ซึ่งปรากฏว่าจูกัดเหลียงไปตั้งค่ายที่หนองเจียมหงวนจริงๆ

ในช่วงขณะนั้น ปรากฏดาวตกพุ่งจากท้องฟ้าวูบลับลงไปทางค่ายจูกัดเหลียง สุมาอื่จึงมั่นใจว่าจูกัดเหลียงต้องพ่ายแพ้แน่ ประกอบกับพระเจ้าโจยอยเห็นว่าจูกัดเหลียงยกทัพบุกมาจากแดนไกลย่อมต้องการรีบเผด็จศึกให้เร็ว พระเจ้าโจยอยจึงกำชับสุมาอื่มาอีกครั้งให้รอบคอบระมัดระวัง ตั้งมั่นสงบรอคอยจังหวะที่สถานการณ์เปลี่ยน

จูกัดเหลียงทำหายสุมาอื่ออกรบหลายครั้ง สุมาอื่ก็ไม่ออก แม้จูกัดเหลียงจะส่งอาภรณ์สตรีไปให้สุมาอื่ แต่จนแล้วจนรอดสุมาอื่ก็ยังไม่ตั้งสงบไม่ยอมออกรบ

สุมาสู่น้องชายของสุมาอื่เขียนจดหมายไต่ถามสถานการณ์จากสุมาอื่ สุมาอื่ตอบไปว่า “จูกัดเหลียงนั้นพกพาปณิธานใหญ่ยิ่ง แต่ไม่รู้จักเลือกจังหวะยุทธ์ เขามีกอบุขยรื้อยแปดมากมายแต่ไม่มีความเด็ดขาด เขาชอบทำสงครามแต่ขาดยุทธศิลป์ ดังนั้นแม้เขาจะยกพลมาถึงลิบหมื่น แต่ขณะนี้เขาเดินตามหมากที่พี่วางไว้แล้ว ครานี้จูกัดเหลียงจักพ่ายแพ้แน่นอน”

สุมาอื่กับจูกัดเหลียงตั้งทัพจดจ้องกันอยู่รื่อยกว่าวัน ต่อมาจูกัดเหลียงป่วยตาย เหล่านายทัพนายกองจ๊กก๊กจึงเผาค่ายแล้วถอยทัพกลับ ชาวบ้านแถบนั้นรีบนำข่าวไปแจ้งสุมาอื่ สุมาอื่จึงยกทัพออกติดตาม ฝ่ายเอียวหิงแม่ทัพจ๊กก๊กจึงให้ไพร่พลชูธงชิวธงหันกลับ รวบรวมตึกครีโกโรมประหนึ่งจะเข้าโจมตีทัพวุยก๊ก สุมาอื่เห็นว่า “ไม่ควรรังทัพที่รีบรุดจะถอนคืน” ฝ่ายเอียวหิงเลยจัดกระบวนถอยกลับอย่างเป็นลำดับต่อไป

ในวันถัดมา สุมาอื่ได้ไปตรวจสภาพค่ายที่กองทัพจ๊กก๊กทิ้งไปด้วยตัวเอง

ตรวจดูสิ่งของที่ยึดได้ เห็นว่ามีหนังสือตำราและเสบียงอาหารมากมายนัก
 สุมาอี้จึงวิเคราะห์ว่าขงเบ้งต้องตายไปแล้วจริงๆ สุมาอี้ถอนใจรำพึงว่า “ขงเบ้ง
 นับเป็นยอดอัจฉริยะใจพิภพจริงๆ” เหล่านายทัพนายกองของวุยก๊กสงสัยว่า
 ขงเบ้งอาจจะยังไม่ตายก็เป็นได้ สุมาอี้จึงว่า “นักการทหารย่อมให้ความสำคัญ
 ต่อตำราพิชัยสงครามและเสบียงอาหารเป็นที่หนึ่ง บัดนี้กองทัพจ๊กก๊กพากัน
 ทอดทิ้งสิ่งเหล่านี้เสียสิ้น เปรียบเสมือนคนเราสูญเสียอวัยวะในสำคัญทั้ง
 ห้าไปแล้วฤจะมีหนทางรอดชีวิตได้ ครั้งนี้เราได้ทีแล้ว จงรีบตามตีศัตรูเถิด”

อันพื้นที่แถบกัวต้งนั้นรกเรื้อด้วยพงหนามคมแข็ง สุมาอี้ให้ไพร่พล
 สามพันคนสวมรองเท้าทำด้วยไม้เนื้ออ่อนมีพื้นเรียบเดินลุยไปข้างหน้า
 หนามจึงตำตีดพื้นรองเท้าไม้เนื้ออ่อนไปจนสิ้น เหล่าพลทหารราบทหารม้าจึง
 เดินตามทางนั้นไปได้โดยสะดวก ครั้นติดตามไปถึงเชิงอันจึงได้ข่าวแน่นอน
 ว่าขงเบ้งตายไปแล้วจริงๆ

ชาวบ้านในย่านนั้นกล่าวกันว่า “ขงเบ้งตายไปแล้วยังชูธงเจ็ดสีขึ้น
 ลนลานได้” ฝ่ายสุมาอี้ได้ยินข่าวก็หัวร่อพลางว่า “ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าข้ารัฐกัน
 แต่ก่อกบฏขงเบ้งตอนที่เขาคิด ส่วนตอนเป็นผีขงเบ้ง ใครจะเดาออกเล่า”

วิษัณห์

หลักพิชัยสงครามข้อนี้เป็นด้านตรงข้ามของหลัก ‘เผด็จศึกเร็ว’ และเป็นคู่แข่งแย้งกับหลัก ‘จำต้องรบ’ ตัวทฤษฎีถัดมาจากพิชัยสงครามซุนวู บรรพที่ ๕ ‘ยุทธธานุภาพ’ มีเนื้อความเต็มประโยคดังต่อไปนี้ “สิ่งที่เรียกว่าปฏิบัติการสอดคัล้องตามสภาวะการณ์ หมายถึงการบัญชากองทัพเข้ากับข้าศึก ก็เหมือนงัดซุงหรือก้อนหินให้กลิ้งไป อันธรรมชาติของไม้หรือหินนั้นเมื่อวางในที่ราบเรียบมันจะนิ่งไม่ขยับเขยื้อน ในที่ลาดชันมันจะกลิ้ง ถ้ามันเป็นเหลี่ยมมันจะหยุดอยู่ ถ้ามันกลมเกลี้ยงมันจะเคลื่อน ดังนั้นสภาวะการณ์ที่จะเข้าสู้ประยุทธ์กับข้าศึกจึงเหมือนกับก้อนหินกลิ้งลงจากภูเขาสูงตั้งพันวา เช่นนี้แลเรียกว่ายุทธธานุภาพ”

ข้อความตรงนี้ฟังเผินๆ ออกจะเข้าใจยากสักนิด สรุปให้ง่ายๆ คือในการทำศึกสงครามกัน เมื่อเปิดฉากปฏิบัติการจะต้องลงมืออย่างเต็มที่อย่างหนักหน่วงประดุจก้อนหินใหญ่กลิ้งหล่นจากภูเขา ไม่มีสิ่งใดจะต้านทานได้ แต่ในขณะที่สถานการณ์ยังไม่เอื้ออำนวยให้เปิดฉากลงมือ เราจะต้องสงบนิ่งประดุจขุนเขา ถูกเข้าถูกแห่ดูหมิ่นปรามาสอย่างไรก็อดทนได้

จุดนี้ จู๊กัดเหลียง-ซงเบ้งแห่งเขามังกรชุ่มใช้โศกโศกเปรียบเทียบกับได้ไพเราะดีมาก (ใน ‘พิชัยสงครามขงเบ้ง’) ยามที่กองทัพตั้งมั่นสงบอยู่ ขงเบ้งเปรียบเทียบกับจะต้องเหมือน “สายธนูที่นิ้วจันทิงเขม็ง” และ “ยามอยู่นิ่ง

แม่ทัพต้องมั่นคงประหนึ่งขุนเขาไท่ซาน เจตจำนงที่แท้จริงต้องเหมือนหยิน-หยางยากจะหยิ่งคะน” เมื่อยามเปิดฉากเคลื่อนรุกรจะต้องเหมือน “ลูกรูหนุงพุ่งออกจากแล่งบดขยี้ผู้ขวางหน้า ทำลายศัตรูให้พินาศไป” และ “การเข้าโจมตีต้องรวดเร็วฉับพลัน ยามรุกเข้าหาข้าศึกเฉกเช่นกับพญานิรจับเหยื่อ ท่วงท่าการรุกต้องเหมือนมหานทีพังทลายทำนบ หากทำได้เช่นนี้ ข้าศึกจะแตกซ่านโดยเราไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนที่สูงนัก”

เอาละ หลักทั่วไปเป็นเช่นนี้ แต่ปัญหาที่สำคัญกว่านั้นคือเวลาปฏิบัติจะเลือกใช้หลักข้อใด? ตามปกติฝ่ายที่รุกเข้าตีจากแดนไกลย่อมต้องการผลัดศึกเร็วเช่นกรณีขงเบ้งในหัวข้อนี้ กรณีสุมาอี้ปราบเบ้งตาด เป็นต้น ส่วนฝ่ายที่ตั้งรับอยู่ในดินแดนของตนเองก็มักต้องการจะยึดเยื่อปล่อยยื้อให้ฝ่ายรุกแพภัยตนเองพ่ายถอนทัพกลับไป แต่บทเรียนจากสามก๊กก็สอนว่ามันไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนี้เสมอไป เช่น เมื่อครั้งสุมาอี้ยกทัพไปปราบกองซุนเอี้ยน ณ แดนไกลถึงสิบหมื่นเส้น สุมาอี้กลับถอดตนปิดล้อมเมืองเซียงเบ้งโดยไม่เข้าตีอยู่เป็นนานสองนาน จึงได้รับชัยชนะอย่างสวยงาม

ปัญหาเหล่านี้คงไม่อาจเสนอคำตอบเป็นสูตรสำเร็จไว้ได้ จะตัดสินใจอย่างไรต้องขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ต้องเชื่อมโยงประสาน (Integrate) หลักพิชัยสงครามทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ตัดสินใจ ขุนพลจีนต่างก็ได้ศึกษาพิชัยสงครามซุนวูเล่มเดียวกัน แต่ระดับความล้ำเลิศในการทำสงครามมีต่างกันมากมายเหลือเกิน

สำหรับตัวอย่างประกอบหัวข้อนี้ ยกเอาตอนขงเบ้งตีอุยจ๊กครั้งที่ ๖ ซึ่งเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของขงเบ้ง เรื่องราวตอนนี้มีอยู่ในฉบับเจ้าพระยา-พระคลัง ในตอนที่ ๗๘ ตัวอย่างที่ประกอบหัวข้อนี้ได้อีกตัวอย่างหนึ่งคือเรื่องราวในตอนที่ ๖๕ เมื่อพระเจ้าเล่าปี่ยกทัพเจ็ดสิบหมื่นไปตีง่อก๊กเพื่อล้างแค้นแทนกวนอู (เรื่องความผิดพลาดของเล่าปี่ครั้งนี้ มีวิเคราะห์ไว้แล้วใน ‘กลยุทธ์สามก๊ก’) พระเจ้าเล่าปี่ยาตราทัพไปด้วยโทสะจริตความอาฆาตพยาบาท ฝ่ายพระเจ้าซุนกวนแค้นตั้งให้ลกซุนเป็นแม่ทัพใหญ่ต้านทานทัพจ๊กก๊ก ครั้งนั้น

ลกซุนใช้ยุทธวิธี 'ตั้งมั่นสงบ' เพราะจ๊กก๊กยกทัพใหญ่รุกรมาด้วยโหดะอัดแน่น แค้นเคือง หากเข้ารับหน้าก็เหมือนหักไฟหัวลม ลกซุนจึงเลือกตั้งทัพสงบอยู่บนที่สูงอันเป็นชัยภูมิดี แล้วรอคอยจังหวะให้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง รอคอยให้กำลังความฮึกเหิมของฝ่ายจ๊กก๊กหย่อนคลายลงจนประมาท เลินเล่ออีกอย่างหนึ่ง ฝ่ายพระเจ้าเล่าปี่อยากจะทำประหารตั๋งโต๊ะ ลกซุนก็เฉยเสียไม่ยอมออกรบ พระเจ้าเล่าปี่ส่งทหารไปร้องด่าทำร้ายทุกวัน ลกซุนก็ยังนิ่งเสียบ พระเจ้าเล่าปี่จะรบก็รบไม่ได้ จะถอยทัพกลับก็ยังไม่สมแค้น พอดีกับขณะนั้นเป็นเทศกาลร้อนจัด พระเจ้าเล่าปี่จึงสั่งเคลื่อนพลไปตั้งค่ายอยู่ริมน้ำในบริเวณที่มีต้นไม้ให้เงาร่มรื่น (เพื่อทุเลาความทุกข์ทรมานจากความร้อน) พระเจ้าเล่าปี่ประมาทดูเบาลกซุน ตั้งค่ายอย่างมั่งง่ายพิศหลักพิชัยสงคราม ลกซุนเห็นจังหวะได้ที่ จึงเข้าโจมตีเผาผลาญค่ายทหารจ๊กก๊กที่ยาวถึงเจ็ดร้อยสี่พันาคหมดสิ้น พระเจ้าเล่าปี่หลบหนีหรือดไปก็ได้ แต่ต่อมาก็ไม่นานก็ถึงกาลอวสานด้วยความตรอมใจ

เรื่องราวทั้งสองตอนนี้ เนื้อหาสนุกสนาน แง่คิดคติสอนใจก็คมคาย น่ากลับไปพลิกอ่านดูให้ละเอียดอีกสักครั้ง ท่านจะไม่ลองพลิกไปดูรายละเอียดสักหน่อยเชียวหรือ

“นักการทหารยอมให้
ความสำคัญต่อ
ตำราพิชัยสงครามและ
เสบียงอาหารเป็นที่หนึ่ง”

สุมาอี้